

Les dones periodistes s'associen i proposen

JULIA LÓPEZ

Han passat deu anys des que es va fundar l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya que va néixer per la mateixa necessitat d'organitzar-se que ja havien tingut anys abans les companyes franceses i italianes. Potser que ara sigui un bon moment de mirar enrere sense ira, recapitular per seguir endavant i preguntar-se si el balanç ha estat positiu. Campanyes, projectes i propostes esteses per tot Europa que val la pena conèixer i valorar.

La primera pregunta que sorgeix és per què les dones periodistes van coincidir en els mateixos objectius en diferents llocs a la vegada? Certament, en gairebé tots els països europeus hi ha associacions o grups de dones periodistes que s'han organitzat pel seu compte o a l'ombra d'un sindicat, d'un organisme professional mixt o de diferents institucions públiques. Segons Montserrat Minobis, actual degana del Col·legi de Periodistes i expresidenta de l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya: "En aquell moment van veure que la presència de les dones als mitjans era notable i en les facultats ja eren majoria. Per tant, ens calia, com en altres sectors, intentar crear un grup en què les dones periodistes s'hi sentissin representades, i alhora promoure estudis i activitats adients a la nostra problemàtica. Sobretot veient necessària una actuació ferma i decidida en contra de la 'invisibilitat' de les dones als mitjans". Veritablement és més correcte parlar d'absència que de presència, malgrat que aquesta hagi augmentat sensiblement. Aconseguir una imatge diferent i normalitzar els continguts de gènere són encara assignatures pendants dels mitjans de gairebé tots els països europeus. Virginie Barré, periodista exsecretària de la AFJ. (Associació Francesa de Periodistes) lidera un estudi recentment publicat: *Le sexisme ordinaire en les media*, que demostra que malgrat les aparences de canvi i de l'augment de dones periodistes en les redaccions, els mitjans segueixen sent transmissors del punt de vista masculí. Per a Cristina Fraga, presidenta d'AMECO (Asociación de Mujeres de los Medios de Comunicación: "Totes les associacions van néixer per raons semblants. Com a professionals, i a títol individual, la majoria de les promotores de l'associacionisme de gènere estaven integrades en la professió, ja havien demostrat la seva vàlua i, fins i tot, algunes eren considerades periodistes brillants, però no era or tot el que lluia. Es coincidia en el mateix sentiment de discriminació –poc aparent

L'actual junta de l'Associació de Dones Periodistes. De dalt a baix i d'esquerra a dreta: Elvira Altés, Alicia Oliver, Marta Corcoy, Montserrat Puig, Hilda Ferrer, Cristina Baulies, Marga Soler, Mª José Ruiz, i Amada Santos. Foto: Glòria Roig

en una professió considerada privilegiada— però fet real i quotidià”. Joana Gallego i el seu equip del llibre d’investigació *El sostre de Vidre*, realitzat el 1993, poc després del II Congrés dels Periodistes, ja demostrava que, malgrat que “les dones havien entrat en las redaccions dels mitjans, amb la mateixa empenta i formació que els seus companys, aviat s’adonaven que per a elles era diferent, copaven les feines pitjor considerades, i si volien aixecar el cap es donaven de cops amb un invisible sostre de vidre que les tornava a posar aviat al seu lloc.”

UN PAS ENDAVANT, DOS ENDARRERE

Des de fa deu anys, s’ha recorregut un llarg camí, però si es fa una ullada a la situació actual, és fàcil adonar-se que encara ens queda molt per aconseguir. “La precarietat laboral, els contractes escombraria, la dificultat d’accedir o mantenir-se en un lloc de direcció afecta sobretot les professionals de sexe femení”. Així

ho veu a Itàlia, Cristina Papa, directora de l’edició electrònica d’*Il Paese delle Donne*, que considera que sense finançament, no es pot fer res, “i si abans era difícil fer activitats per promoure la igualtat, amb Berlusconi, és gairebé impossible. Tots els diners van a temes de família”. La valoració és més optimista per Isotta Gaetta, periodista italiana coordinadora de la Rete dei Gournalisti Italiane i secretària a Milà de l’Ordine dei Gournalisti: “Gràcies al suport de

la Comissió Europea, en concret de la Direcció General X (Comunicació, Audiovisuals i Noves Tecnologies) en els

últims anys s’han pogut realitzar trobades en molts llocs d’Europa i coordinar-se millor. Actualment, un grup important de periodistes participen dels consells assessors de prestigiosos grups de comunicació, com La Stampa”.

Molts països europeus encara tenen pendent la normalització dels continguts de gènere

UNA MICA D'HISTÒRIA

En el marc europeu, la història de l'associacionisme segregat de dones periodistes abasta més de vint anys. L'AFJ, Association des Femmes Journalistes va ser fundada el 1981, a París. A Itàlia, el grup de periodistes que va posar en marxa *Il Paese delle donne* ha complert 15 anys. L'Associació de Dones Periodistes de Catalunya va ser la primera associació que va aparèixer a Espanya, el juny de 1992. Dos anys després, va néixer AMECO (Asociación de Mujeres del los Medios de Comunicación), d'àmbit estatal, amb grups de dones a Galícia i València. L'Associació Andalus de Dones Professionals de la Comunicació va trigar un any més.

El número d'associades ha anat augmentant des de fa alguns anys, s'ha estabilitzat l'any 2000. L'associació francesa comptabilitza 110 sòcies; l'ADPC, unes dues-centes i l'AMECO, 300. A Grècia, la Unió de Periodistes de Mitjans de Comunicació d'Atenes la formaven 40 periodistes. Les italianes havien optat per associacions comunals a Milà, Venècia, Roma, Catània i també havien promogut xarxes obertes.

*Tot i que s'ha avançat,
les dones periodistes encara
es troben en un segon pla*

Es parla també d'un cert retrocés en altres països europeus. En el país veí, malgrat que les dones periodistes s'han fet fortes en el camp digital, consideren que les coses han canviat molt poc. A París, des de fa vuit anys, mantenen activíssima una pàgina a Internet "Les Penelopes", adaptant la seva portada a la llengua del país de consulta. Joëlle Palmieri, periodista i informàtica, ànima d'aquest projecte, i productora de vídeos i pro-

grames de televisió interactius es mostra una mica crítica. "A la dècada dels noranta es va avançar molt, però s'ha baixat una mica la

guàrdia. Les dones sempre estan igual, donen un pas endavant i dos enrere."

ALTERNATIVES DE GÈNERE

Malgrat tot, en el món de la comunicació, aquests tipus d'associacions professionals de gènere mai s'han limitat a la queixa sistemàtica ni tampoc s'han conformat en la reivindicació contínua. Sempre han tractat d'anar més enllà, assumint compromisos concrets de canvi, proposant alternatives i promovent un munt

Moment de la xerrada
«Les periodistes. La
mediterrània i el futur»
Foto: Pilar Aymerich

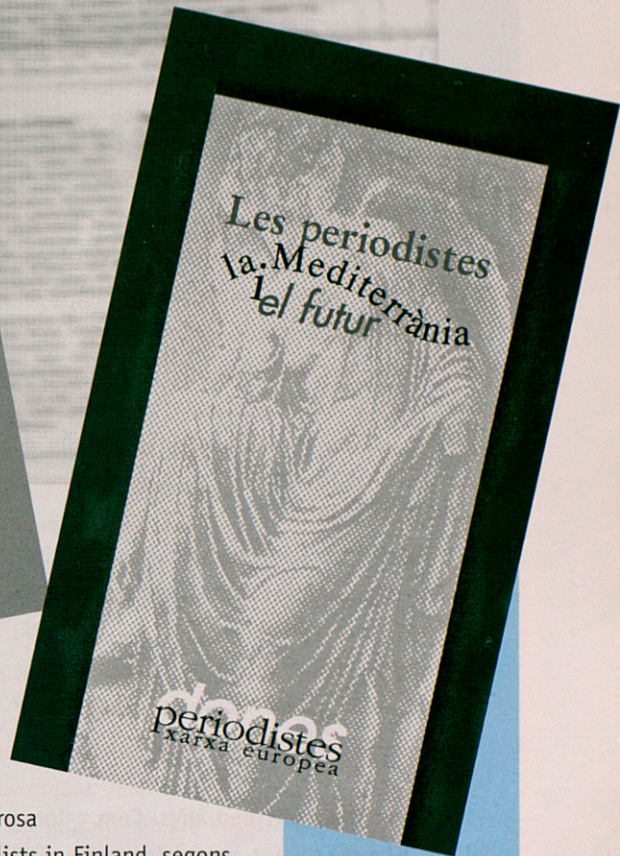
El sexe de la notícia

Reflexions sobre el gènere a la informació i recomanacions d'estil

d'activitats per millorar el nivell professional de les dones o per afavorir una major presència i una imatge mediàtica més digna, tant en la publicitat com en els continguts dels mitjans. Fins a quin punt aquestes associacions han tingut influència en els mitjans? En paraules de Montse Minobis: "Hi ha influència des del punt de vista quantitatiu -hi ha més dones- i la seva lluita per mantenir-se també inclou una altra manera de veure les coses. Pot ser que ara saben que estan menys soles i poden comptar amb una associació, un sindicat, o un col·legi professional, que els donarà suport. És clar que la unió fa la força, però són necessaris més grups de pressió o *lobbys* per ajudar a canviar les coses dintre dels mitjans".

Una altra pregunta que sorgeix és com valoren les periodistes l'associacionisme de gènere: cal reconèixer que el número d'associades sempre ha estat reduït, i la participació en les activitats encara és més minoritària. La majoria de les periodistes es lamenta de la sobrecàrrega de feina. "Treballar com a periodista exigeix una dedicació en cos i ànima. L'exercici de la professió és absorbent, i si queda poquíssim temps per dedicar-se a la vida personal, la família, els fills o l'oci, molt menys per treballar de forma altruista a una associació", explica Elena Tarifa, periodista *free-lance*, actual responsable de la secretaria de la dona de l'SPC (Sindicat de Periodistes). Caldria, com ja exposava fa anys Milagros Pérez Oliva, actual redactora en cap d'*El País* a Catalunya, en un acte promogut per l'ADPC, treballar a fons durant sis mesos i dedicar-se a altres coses la resta del temps, o "aconseguir uns horaris més humans per a tothom". Una fórmula per compatibilitzar la vida professional i familiar com, en una ocasió, demanava Júlia Otero. Una altra manera d'entendre la professió per la qual lluiten moltes dones periodistes agrupades en associacions pròpies o en sindicats. L'última pregunta que es planteja és: si haguessin més dones als llocs de direcció dels

mitjans, no s'humanitzaria més l'exercici de la professió? Des de la poderosa associació Women Journalists in Finland, segons ens explicava Marjo Cuningham en una trobada a Viena: "Encara que les dones periodistes són el 50 %, i hi ha moltes dones en càrrecs de direcció, hem de seguir lluitant dia a dia perquè no s'imposi el punt de vista masculí". A França, en el 1996, comptaven 10.000 dones periodistes actives, gairebé la majoria exercien el "free-lancisme" (48,8 %) i sols un 8 % tenien algun càrrec directiu. Irene Nicolopoulou, presidenta de la Xarxa de Periodistes Gregues encara feia una valoració més trista del seu país, al fòrum de Barcelona: "Les periodistes, la Mediterrània i el futur" fet el desembre del 1995: A Grècia, només hi ha una dona directora a un diari, i tan sols hi ha una directora d'informatius a una televisió Pública." Han passat uns quants anys des de llavors, però les coses no han canviat tant. En paraules de Montse Minobis: "L'exercici de la professió ha millorat en molts aspectes, però l'accés de les dones als llocs

Imatge d'algunes de les publicacions i fulletons d'activitats de l'Associació de Dones Periodistes

L'accés de les dones als llocs directius és una altra assignatura pendent

ENTREVISTA AMB ELVIRA ALTÉS, PRESIDENTA DE L'ASSOCIACIÓ DE DONES PERIODISTES

«Tenim una professió pensada des d'una òptica masculina»

Elvira Altés sempre ha compartit la seva vida professional amb la dedicació als temes de gènere, com a investigadora o com a militant activa del feminisme, presidenta de l'Associació de Dones Periodistes, des que Montserrat Minobis va deixar la presidència i es va presentar a les eleccions del Col·legi de Periodistes. Altés treballa de professora a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona i com a investigadora, ha participat en diverses publicacions. Recentment, s'ha publicat *La premsa por dentro*, fruit d'un exhaustiu treball d'equip. Com a fundadora i membre de la junta de l'ADPC ningú millor que ella per parlar dels deu anys d'aquesta associació.

-L'ADPC ha complert deu anys. Com valories el que s'ha fet durant aquest temps?

-Tinc la impressió que hem fet molta feina, però que resulta poc visible. En primer lloc, perquè les coses de les dones sempre queden en una mena d'*apartheid*, on els missatges s'adrecen a les persones que en principi ja hi estan d'acord i, en segon lloc, perquè les condicions professionals en les quals hem de treballar les periodistes són pitjors ara que fa deu anys, tant des del punt de vista laboral com des del valor social de la professió, cada vegada més decantada cap a l'entreteniment i l'espectacle.

-El 1992 va ser especial per a les dones periodistes, que es van atrevir a fundar una associació pròpia. Com es va iniciar tot?

-Va començar quan la candidatura que encapçalava Montserrat Minobis no va aconseguir guanyar les eleccions a la junta del Col·legi de Periodistes, tot i aconseguir molts vots. Llavors es va pensar en formar un petit *lobby* de dones periodistes per treballar a favor de la professió des de la identificació de gènere.

-Suposo que t'han preguntat moltes vegades

Foto: Ignasi Rodríguez

per què creus que era i és necessària una associació de dones periodistes?

-Perquè les coses que ens passen a les dones són diferents de les que els passa als homes, de vegades molt diferents i si volem canviar aquelles situacions on ens discriminen o que ens barren el pas, encara que sigui amb sostres de vidre, cal unir esforços i treballar plegades. Tenim una professió pensada des d'una òptica masculina a la qual les dones han d'adaptar el seu punt de vista, els horaris i les

expectatives vitals. Calen associacions com la nostra que s'encarreguin d'assenyalar aquestes diferències.

«Tinc la impressió que hem fet molta feina, però que resulta poc visible»

-Dels objectius de l'ADPC, quins s'han aconseguit i quins s'han quedat al paper?

-Els principals n'eren tres: treballar pel reconeixement de la igualtat professional de les dones periodistes, reclamar més dones en els llocs de decisió i promoure una imatge digna de les dones, com a professionals, protagonistes o usuàries.

Encara no s'ha aconseguit cap dels objectius, doncs si bé és cert que la igualtat és un dret que ningú gosa discutir, a la realitat les dones estan pitjor pagades i en els llocs més desprotegits i, per aquest motiu, perceben en general salaris més baixos. Pel que fa a l'increment de dones en llocs de decisió, és bastant inferior a la incorporació femenina a la professió, per no parlar de la representació de gènere que fan els mitjans: escassa i estereotipada. O sigui que hi ha molt per fer.

-Quines activitats destacades de l'ADPC?

-N'hi ha moltes, com s'ha demostrat en l'exposició que es va dur a terme al Col·legi. Vam ser la primera entitat de dones a tot l'Estat espanyol que ja el 1995 va penjar una pàgina web i va començar a fer reciclatge en tecnologies de la informació; s'han fet recerques sobre la professió i les pràctiques periodístiques que s'han convertit en llibres; cada any s'han organitzat festes en què donem els premis El Card i El Lliri...

-Els premis El Card i El Lliri ha estat l'activitat lúdica més coneguda de l'Associació. Explica'ns com l'has viscuda tu?

-És cert que aquests premis tenen una intenció més lúdica que altra cosa, són una estirada d'orelles, en el cas d'El Card per dir-li a un company que ja no pot seguir treballant sense tenir-nos en compte. I, en el cas d'El Lliri, és picar-li l'ullet per agrair-li les complicitats que ens ha demostrat. Recordo el primer any que li vam donar El Card a Luís del Olmo. Portava un discurs simpàtic que li havia preparat el guionista del seu programa, però un cop el va haver dit no se'n va poder estar de justificar-se i defensar-se. Va acabar ficant-se en un jardí ple de cards. També hi ha l'emprenyada d'alguns, com en Xavier Sardà, que no va venir a buscar el premi o com el d'enguany, en Ramon Colom que tampoc va donar senyals de vida. En canvi, el discurs d'en Forges quan li vam donar El Lliri, va ser divertit i entranyable.

-Com a directora de la revista *Dones Periodistes* pots explicar les diferències entre la primera etapa i l'actual?

-La primera era un full informatiu plantejat com una mena de butlletí amb continguts d'interès professional, amb perspectiva de gènere, és clar. En canvi, ara fem una revista que ja té 36 planes i

que s'adreça a un públic molt més ampli. Cada trimestre fem un extens reportatge sobre una professió i la manera com les dones s'hi han inserit, tractem també altres qüestions com les polítiques de gènere, les notícies, la cultura, l'opinió, etc. Encara és joveneta i modesta, però ja és tota una revista.

-Quin tipus de relació manté l'ADPC amb altres associacions feministes?

-Des de l'Associació es va impulsar el naixement del *lobby* de dones de Barcelona i també participem en els encontres i assemblees que es fan des de diverses instàncies: el moviment feminista, les ONG, les comissions de gènere dels ajuntaments, etc.

-En la teva opinió, en aquests anys s'ha avançat en la participació de les dones professionals als llocs de poder dels mitjans?

-Es tracta d'un procés complex en el qual hi ha implicades persones, cultura, context socioeconòmic, etc. D'una banda, els homes que tenen càrrecs de decisió han de confiar en les dones i no acaparar tots els llocs. Les dones, per una altra banda, ens ho hem de creure; hem de voler accedir al poder i, el cas és, que no sempre ens interessa el preu i les renúncies a què ens obliga. Després han d'anar canviant els referents i les mentalitats, s'ha d'entendre el poder d'una altra manera, ha de transformar-se la cultura de les empreses i, per aconseguir tot això, ens cal un context econòmic que faciliti aquests canvis.

-Fes-nos cinc cèntims dels projectes de futur.

- Estem plantejant-nos obrir un ventall de serveis als mitjans locals per assessorar-los en qüestions de gènere, tant en el llenguatge com en els continguts. També ens agradaria crear un servei de notícies de gènere que compensés el desequilibri que suposa una informació que, amb la coartada que està feta des de l'objectivitat i la mirada neutra, trasllada a l'audiència les explicacions i els significats que sobre l'actualitat els atorga la mirada masculina. Potser si fóssim una font prou fiable i responsable podríem introduir altres perspectives més obertes i plurals al periodisme actual.

«Estem plantejant-nos obrir un ventall de serveis als mitjans locals per assessorar-los en qüestions de gènere»

*Un altre moment de l'acte «Les periodistes. La mediterrània i el futur»
Foto: Pilar Aymerich*

de responsabilitat i decisió dels mitjans està molt lluny d'apropar-se a la paritat. I, per tant, la nova mirada professional 'amb ulls de dona' encara es nota molt poc".

LES TECNOLOGIES PER AL CANVI

La formació i el reciclatge en noves tecnologies de la comunicació ha estat el taló d'Aquil·les de qualsevol associació de dones. En el cas de les professionals de la comunicació la necessitat ha estat doble. "L'inici d'Internet va obrir un munt de possibilitats de comunicar i comunicar-se que les dones periodistes no poden desaproveitar", explicava Carme Peiró, actual directora d'Enredando, en la taula del fòrum abans esmentat. Encara que només faci pocs anys, ja es pot parlar del paper innovador de moltes associacions de dones periodistes que van ser pioneres en l'ús de les noves tecnologies. L'AJF promovia Les Penelopes, i a la vegada, RIFIFI (Resseau d'Information de Femmes a Internet), una xarxa d'associacions de dones que van aconseguir tenir un "servidor" per donar connexió a la Xarxa i comunicar-se entre elles. També *Il Paese delle Donne* disposava d'una edició

electrònica i a Barcelona, l'ADPC, penjava a la xarxa de xarxes la que seria la primera pàgina de professionals de la comunicació (homes i dones). Era a finals de l'any 1995 i les xarxes es reproduïen com una teranyina. "Les periodistes, la Mediterrània i el Futur" va reunir a Barcelona el primer cap de setmana de desembre del 1995, a periodistes italianes, franceses, tunisianes, marroquines, bosnians, madrilenyes, valencianes, catalanes, etc. Aquesta trobada organitzada per la Xarxa de Dones Periodistes,

organitzada dintre de l'ADPC, va impulsar la coordinació europea i va permetre comprovar que, encara que la situació de les dones

Moltes associacions de dones periodistes van ser pioneres en l'ús de noves tecnologies

periodistes del sud s'agreujava dia a dia, en la seva problemàtica humana i professional quotidiana coincidien molt amb les seves col·legues europees. Era necessari potenciar un front comú de solidaritat que, amb el temps, va ser difícil de mantenir. Uns dels punts culminants del moviment associatiu de dones va ser la Conferència Mundial de les Dones a Pequín de 1996.